

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE. — DOCTRINA. — JURISPRUDENȚĂ. — ECONOMIE POLITICĂ

DIRECTOR: C. G. DISSESCU

PRIM-REDACTOR: V. ATHANASOVICI

Redactori: PAUL NEGULESCU, DEMETRU NEGULESCU, ALEX. CERBĂN, GEORGE MEITANI, G. G. DANIELOPOLU,
G. C. CRISTESCU, SÎLIU RĂDULESCU

REVISTA APARE
JOIA ȘI DUMINECA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STRADELA SF. SPIRIDON, 3
TELEFON 41/57

REDACTOR-ADMINISTRATOR
B. P. RĂDULESCU

ABONAMENTELE

se fac pe an și pe jumătate de an
la 1 Ianuarie și 1 Iulie

Dela 1 Iulie până la 1 Sept. revista nu apare

GR. G. PĂUCESCU
FONDATOR-PROPRIETAR

Un număr: 50 bani

Un număr vechiu 1 leu

COSTUL ABONAMENTULUI

Pe an, 40 lei; pe jumătate an, 20 lei

Studentii plătesc pe jumătate

Pentru străinătate se adaugă timbrul postal

SUMAR:

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ.— *Inalta Curte de casațiune și justiție, secțiunea II*: Gh. Irimescu cu Ministerul public.

Curtea de apel din București, secf. I: Zoe Dr. C. Rădulescu și alții cu Elemer d'Atzel și altu.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIUNE ȘI JUSTIȚIE
SECȚIUNEA II

Audiența dela 2 Septembrie 1915

Președinta d-lui V. Râmniceanu, președinte

Gh. Irimescu cu Ministerul public

CALOMNIE. — ELEMENTUL PUBLICITĂȚII. — FAPTELE ȘI CIRCUMSTANȚELE ÎN CARE S'A COMIS DELICTUL.— HOTĂRÎRE NEMOTIVATĂ SUFICIENT.— CASARE. — ART. 294 C. PEN.

Rostirea în public fiind unul din elementele constitutive cerute de lege pentru existența delictului de calomnie, instanța de fond este datoare să constate în decizia sa faptele, circumstanțele ori locul unde delictul a fost comis și din care ar rezultă acest caracter de publicitate cerut de lege, această îndatorire fiind impusă tocmai pentru ca Curtea de casație să poată controla consecințele legale pe care instanțele de fond le trag din faptele constatate de ele în mod suveran.

Prin urmare, când Curtea de apel se mărginește în a spune că inculpatul a rostit în public cuvintele calomnioase ce i se impută, fără a arăta din ce anume fapte și-a făcut convingerea, deciziunea sa nu este suficient motivată și urmează a fi casată.

No. 1945.— Casată, în urma recursului făcut de Gh. Irimia, decizia Curții de apel din București, secția III, cu No. 121 din 1915.

S'au ascultat: d-l avocat Străinescu, din partea recurentului, în desvoltarea motivelor de casare; d-l procuror M. Vidrașcu, în concluziuni.

Curtea, deliberând,

Asupra motivului de casare invocat:

«Violarea art. 294 c. pen. și rea interpretare a faptului. Curtea de apel, pentru a mă condamna la despăgubiri civile față de reclamant, constată existența delictului de calomnie. Din depunerile tuturor martorilor audiați în cauză, rezultă că cuvintele ce am adresat reclamantului nu au fost rostite în public, ci eră o singură plângere a mea, față de locuitorii cu cari mă găseam în raporturi de prietenie. Din spiritul art. 294 c. pen. rezultă că elementul principal pentru existența delictului de calomnie, este publicitatea; or, în speță, nu se constată că cuvintele rostite de mine au fost făcute în public, astfel că numai cu violarea menționatului text de lege și cu interpretarea greșită a depozițiilor martorilor, instanța de fond ajunge să mă condamne la despăgubiri civile».

Având în vedere că, din deciziunea adusă în recurs, se constată că Curtea de fond, judecând apelul făcut de intimat contra sentinței prin care recurentul fusese achitat de delictul de calomnie, a admis apelul, a declarat pe recurent culpabil de acel delict și l-a condamnat la despăgubiri civile față de intimat;

Considerând că Curtea de apel, prin deciziunea sa, se mărginește în a arăta că inculpatul a rostit în public cuvintele colomnioase ce i se impută;

Considerând că, rostirea în public, fiind unul din elementele constitutive cerute de lege pentru existența delictului de colomnie, Curtea eră datoare să constate în deciziunea sa faptele, circumstanțele, ori locul unde delictul a fost comis și din care ar rezultă acest caracter de publicitate cerut de lege;

Considerând că, această îndatorire a instanțelor jude-

cătorești, de a-și motivă hotărârile, le este impusă tocmai pentru ca această Inaltă Curte să poată controla consecințele legale pe cari aceste instanțe le trag din faptele constatate de ele, în mod suveran și a face astfel ca legea penală să fie aplicată în mod uniform și în adevăratul său înțeles;

Considerând că, în speță, Curtea da apel, nearătând în deciziunea sa din ce anume fapte și-a format convingerea că inculpatul a rostit în public cuvintele colomnioase ce i se impută, această deciziune nu este suficient motivată, și prin urmare motivul de recurs este întemeiat.

Pentru aceste motive, casează.

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI

SECȚIUNEA I.

Audiența dela 20 Maiu 1915

Președinta d-lui Oscar N. Nicolescu, prim-președinte

Zoe Dr. C. Rădulescu și alții cu Elemer d'Atzel și altu

SUCCESIUNE.— DEVOLUȚIUNE SUCCESORALĂ.— ABSENȚĂ.— ART. 2, ALIN. 1 ȘI ART. 644 C. CIV.

SUCCESIUNE.— CAPACITATEA DE A SUCCEDA.— IMOBILE.— ABSENȚĂ.— ART. 121 C. CIV.

SUCCESIUNE.— RAPORT.— IMOBILE.— SUME DE BANI.— ART. 751 C. CIV.

SUCCESIUNE.— RAPORT.— DATORII.— ART. 738 C. CIV.

SUCCESIUNE.— RAPORT.— DATORII NELICHIDE.

SUCCESIUNE.—PARTAJ.—COTITATE DISPONIBILĂ.—LEGAT.— DREPT DE CREȘTERE.— ART. 929 C. CIV.

1⁰ Dacă regulile privitoare la protecțiunea persoanei și averii unui erede sunt stabilite de legea lui națională, iar în caz de absență această lege este care va determina formele de urmat cu privire la alcătuirea organelor chemate să-l reprezinte și să administreze averea absentului, în ce privește însă dreptul de a dobândi, prin succesiune, imobile în România, fiind vorba de o devoluțiune de bunuri situate în țară, adică de investirea eredelui cu un drept nou, iar nu de exercitarea unui drept aflat în patrimoniul succesibilului, se aplică legea română, care determină modul de dobândire a proprietății prin devoluția bunurilor succesoriale.

2⁰ Dispozițiile privitoare la capacitatea sau ne-capacitatea de a succede, fiind de domeniul statutului real, depind de legea situațiunii imobilelor. În consecință, dacă, în caz de absență, imobilele succesoriale sunt situate în România, urmează a se aplica art. 121 cod. civ. român, după care absentul este exclus dela moștenire.

3⁰ Raportul fiind o operațiune care nu poate fi izolată de aceea a împărțelei imobilelor, de oarece ambele formează un tot, chiar dacă este vorba

a se raportă și sume de bani, urmează ca chestiunile relative la raport să fie discutate cu ocazia partajului, care trebuie să se efectueze după legea țării unde este situată averea.

4⁰ Succesibilul nu este dator să raporteze decât datoriile contractate de el personal către defunct, iar nu și acelea contractate de un terțiu pe care l-a moștenit.

5⁰ O datorie care nu este lichidă, nu poate fi supusă raportului, ci urmează a fi reclamată pe calea unei acțiuni principale în contra succesiunii.

6⁰ Legiuitorul român, neurmând, în privința dreptului de creștere, nici prezumțiile din dreptul roman, nici sistemul codului francez sau regula din art. 120 c. Calimach, a stabilit, prin art. 929 c. civ., că acela din legatari care vine la legat ia totalitatea, când, din dispozițiunile testamentare, va rezulta că cugetul testatorului a fost de a da legatarilor dreptul la totalitatea obiectului legat.

Prin urmare, în legea noastră, soluția chestiunii în această materie trebuie căutată în fapt, prin interpretarea voinței prezumate a testatorului.

No. 119.— Admis apelul făcut de Zoe Dr. Rădulescu și alții, contra hotărârii-jurnal No. 5317 din 1913 și contra jurnalului No. 4787 din 1909 al tribunalului Ilfov, secț. I, în proces cu Baron Elemer d'Atzel ș. a.

S'au ascultat d-nii avocați: V. Miclescu, C. Arion, B. Missir, Take Ionescu, Max Gaster și C. G. Dissescu, în susținerea și combaterea motivelor de apel.

Curtea,

Având în vedere apelurile făcute în termen contra celor hotărâte de tribunalul Ilfov, secția I, prin jurnalul No. 5317 din 6 Iunie 1913, de către Zoe C. Rădulescu, Maria A. Brăiloi, Dr. C. Rădulescu și A. Brăiloi, atât personal ca soți dotali, cât și ca soți pentru autorizare, prin petiția înregistrată la No. 5458 din 2 Iulie 1913, și de către Elemer d'Atzel, prin petiția înregistrată la No. 3638 din 7 Septembrie 1913, precum și apelul făcut de Dr. Bonta Caroly, în calitate de curator al absentului George d'Atzel, prin petiția înregistrată la No. 2742 din 16 Septembrie 1913, în contra jurnalului No. 4787 din 15 Iunie 1909 al aceluiaș tribunal, apeluri care au fost conexasate prin jurnalul acestei Curți, No. 2293 din 21 Noembrie 1913;

Având în vedere că, prin jurnalul apelat de Zoe Rădulescu, Maria Brăiloi și Elemer d'Atzel, tribunalul și-a declinat competența de a se pronunța asupra pretențiunilor reciproce ale comoștenitorilor defunctei Elena d'Atzel, relative la averea ei mobilă, și a amânat, fără termen, judecarea afacerii relativă la averea imobilă din succesiune, până la regularea

definitivă a moștenirii de către autoritățile judecătorești din Ungaria, iar prin jurnalul apelat de curatorul adhoc al absentului George d'Atzel, tribunalul a respins ca inadmisibilă cererea de intervenție, făcută de acesta la împărțeala averii rămasă pe urma defunctei Elena d'Atzel;

Având în vedere susținerile și opunerile părților, actele înfățișate și lucrările din dosar, din care se constată faptele următoare:

Zoe Rădulescu și Maria Brăiloi sunt fiicele Elenei d'Atzel, născută Ghermani, din prima ei căsătorie cu Vasile Boerescu. Soții, despărțindu-se, Elena Ghermani se căsătorește cu Baronul Béla (Adalbert) d'Atzel, de naționalitate maghiar, domiciliat în Buda-Pesta, și din această căsnicie se nasc doi fii ai lui d'Atzel: Elemer și George. Acesta din urmă dispăre, prin Februarie 1900, fără a i-se mai da de urmă. În Martie 1900, moare baronul Béla (Adalbert) d'Atzel, iar la 22 Iunie (5 Iulie) 1906, încetează din viață, la Buda-Pesta, Elena d'Atzel, lăsând ca moștenire averea enunțată.

Reclamantele dela prima instanță și-au constituit ca zestre, în 1888, când s'au căsătorit, averea prevăzută în actele dotale autentificate de tribunalul de notariat Ilfov la No. 217 din 1888 și 592 din 1888, și anume: d-na Rădulescu, moșia Focșănei, $\frac{1}{2}$ din veniturile moșiei Lopătari și $\frac{1}{2}$ din nuda prepritate a moșiei Matești, toate din județul Buzău, iar d-na Brăiloi, moșia Băligoși, din județul Buzău, $\frac{1}{2}$ din veniturile moșiei Lopătari și $\frac{1}{2}$ din nuda proprietate a moșiei Matești.

Această avere trecuse în patrimoniul d-nelor Rădulescu și Brăiloi, printr'un act din 8 Iunie 1868, intervenit între Elena d'Atzel și tatăl lor, act prin care cea dintâi dăruia aceste bunuri fiicelor sale. — Mai târziu, mama apelantelor a cerut, pe cale judecătorească, anularea acestui act pentru motive de formă și pentru că consimțământul ei ar fi fost vițiat de Vasile Boerescu, prin violență și manoperi doloase. — Această pretențiune a fost însă respinsă de Curtea de apel din București, secția III (No. 139 din 4 Iunie 1886).

Prin testamentul olograf, scris în limba franceză, făcut în București la 3 Aprilie 1889, defuncta Elena d'Atzel, dispune întâi de averea sa aflată în România, arătând că «fiicelor mele Maria și Zoe nu le las ca legat absolut nimic mai mult decât averea la care legea mă obligă». — Mai depărte spune că «considerând că

am dat dejă acestor fiice, prin actul de donație din 1868, moșiile Matești, Băligoși, Lopătari și Focșănei, din județul Buzău, expresă mea ultimă voință este ca aceste moșii să fie socotite în contul porțiunilor lor legitime de ereditate, și ca ele să nu aibă nimic a primi din partea mea disponibilă». — Această parte disponibilă o lasă soțului său Adalbert (Béla) și fiului său Elemer, urmând ca soțul să ia dintr'ansa tot ce legea română permite de a-i legă, adică partea copilului celui mai puțin favorizat, iar fiul restul. Testatoarea lămurește că, în cazul când averea ei, la care să se socotească moșiile dăruite fiicelor sale, și pe care acestea le vor raportă, ar reprezentă, la încetarea ei din viață, o valoare de 4 milioane, să se deă lui Elemer d'Atzel 1 milion, lui George d'Atzel 750.000 lei, soțului Béla d'Atzel 750.000 lei, și fiecareia din fiice câte 750.000 lei. — Testatoarea repetă că «este bine înțeles că în suma menționată ce vor aveă să primească fiicele ei, urmează a fi cuprinsă și valoarea moșiilor ce le-a dăruit prin actul din 1868». Cât despre averea situată în afară din România, lasă jumătate soțului și jumătate copiilor săi.

După intentarea acțiunei de față, suma de 837.693 coroane, 66 heller, aflată la Buda-Pesta, a fost împărțită între cei patru copii ai defunctei, absentul George d'Atzel fiind reprezentat prin curatorul sau adhoc, Dr. Bonta Karoly.

Tribunalul regal din Buda-Pesta, prin hotărîrea din 1 Noembrie 1911, a împărțit suma în patru părți egale și a respins cererea ca Maria Brăiloi și Zoe Rădulescu să fie obligate a raportă în acea instanță averea primită dela mama lor înainte de decesul ei, arătând că acea avere, conform dispozițiunilor testatoarei, formează averea succesorală din România, care urmează a fi împărțită de tribunalele românești, tribunalul regal din Buda-Pesta neputând statua asupra ei.

Având în vedere că, în ceea ce privește validitatea testamentului defunctei Elena d'Atzel, atât ca formă, cât și ca fond, nu s'a mai făcut acum nici o obiecțiune;

Că, în ceea ce privește însă numărul moștenitorilor, Zoe Rădulescu și Maria Brăiloi, susțin că averea succesorală urmează a fi împărțită în trei părți, iar nu în patru, urmând a fi exclus dela partaj absentul George d'Atzel;

Că, tribunalul admițând acest mod de a vedeă, a respins, prin jurnalul apelat de George d'Atzel, prin

curatorul adhoc, intervențiunea acestuia la acțiunea de partaj;

Având în vedere că, susnumitele își sprijină susținerea pe dispozițiunile art. 121 c. civ., după care, dacă se va deschide o moștenire care s'ar cuveni unei persoane a cărei existență nu este cunoscută, ea se va da numai acelora cu cari persoana s'ar fi găsit în drept de a concura, sau acelora ce aveau drept de a dobândi în lipsa ei;

Având în vedere că, reprezentatul curatorului adhoc al absentului, susține că această dispozițiune nu ar fi aplicabilă, pentru că în cazul de față ar urmă să se aplice nu legea românească, ci legea ungară, după rânduelile căreia și absentul ar fi în drept ca să participe la împărțeala unei succesiuni deschisă în favoarea lui;

Că, prin urmare, urmează a se examina dacă trebuie să se aplice, în ceea ce privește dreptul eredității ca să dobândească imobile succesoriale, situate în România, legea lor personală, sau legea care cărmuește împărțirea averii succesoriale, adică legea română;

Considerând că, este incontestabil că legea națională a eredității stabilește regulile privitoare la protecțiunea persoanei și averii sale; în caz de absență, această lege va determina formele de urmat cu privire la alcătuirea organelor ce vor fi chemate ca să administreze averea absentului și ca să-l reprezinte acolo unde trebuința va cere;

Considerând însă, în ce privește dreptul de a dobândi prin succesiune imobile în România, că este vorba despre o devoluțiune succesorală de bunuri imobile situate în țară și ca atare supuse legilor române, potrivit art. 2 alin. I, c. civ.; că, după art. 644 c. civ., proprietatea se dobândește și prin succesiune sau legat; că, fiind vorba nu despre exercitarea unui drept aflat în patrimoniul succesibilului, ci despre investirea lui cu un drept nou, legea care determină modul de dobândire a proprietății prin devoluțiunea bunurilor succesoriale urmează a se aplica;

Considerând, pe lângă acestea, că, dacă legile privitoare la transmisiunea ereditară a bunurilor aparțin statutului real, dreptul eredității, ca să capete aceste bunuri prin succesiune într-o țară străină, va fi regulat de acele legi;

Că, prin urmare, este necesar a se examina în prealabil chestiunea statutelor;

Considerând că, dacă teoria statutelor a dat loc în doctrină la vii discuțiuni și critici, aplicarea ei în Ro-

mânia nu poate fi înlăturată, față cu spiritul dispozițiilor art. 2, alin. I c. civ., inspirat din principiile care au călăuzit pe redactorii codului Napoleon, precum și din acele ce și-au găsit expresiunea în art. 396 din codul Calimach; înlăturarea articolului din codul civil italian care consacră o soluțiune deosebită, învederează această intențiune a legiuitorului român, care a avut în vedere, la alcătuirea codului civil, și proiectul italianesc.

Deosebit de aceasta, în legislațiunea română, proprietatea imobiliară este socotită ca având o importanță specială, de oarece este în atingere cu chestiuni de ordine publică și politică. În consecință, teoria statutelor urmează a-și avea aplicațiunea în România;

Considerând că, este cert că devoluțiunea succesorală a unor bunuri imobile este de domeniul statutului real;

Considerând, cu privire la întinderea de aplicațiune a principiului statutelor asupra transmisiunii bunurilor imobile, că se susține că statutul real nu se întinde asupra dreptului de a moșteni a eredității. Însă dată fiind predominanța ce au în materie de statut real lucrurile asupra persoanelor, drepturile și capacitatea acestora sunt robite de regulile care guvernează pe cele dintâi; criteriul care arată legile ce urmează a se aplica în acest caz, trebuie căutat în dispozițiunile care sunt privitoare la lucruri, de oarece aceasta este însăși origina feudală a principiului statutului real; chestiunile de statut personal pierd acest din urmă caracter, atunci când vin în atingere cu principii privitoare la lucruri și capătă caracterul realității. Prin urmare, dispozițiile care privesc capacitatea sau incapacitatea de a succede a eredității, cad în domeniul statutului real și depind de legea situațiunii imobilelor (*lex rei sitae*);

Având în vedere că, în consecință, imobilele fiind situate în România, urmează a se aplica dispoziția art. 121 c. civ. român, după care absentul este îndepărtat dela moștenire;

Că, dar, cu drept cuvânt intervențiunea a fost respinsă de tribunal, prin jurnalul apelat, și că apelul făcut de curatorul adhoc al lui George d'Atzel, urmează a fi respins, fără a se mai discuta dacă, după legea ungară, este sau nu în drept ca să ia partea la moștenire;

Având în vedere că, în consecință, averea imobiliară din România urmează a fi împărțită în trei părți;

Având în vedere că, tribunalul, pentru a-și declina competența, cu privire la unul din raporturile cerute, a socotit acest raport ca o chestiune imobiliară, care ar urmă să fie tranșată de tribunalul locului unde s'a deschis moștenirea, conform art. 63 pr. civ., instanța situațiunii imobilelor fiind competentă numai în mod excepțional și restrâns pentru împărțirea averii imobiliare, a socotit că este necesar ca aceste chestiuni de raporturi să fie tranșate în prealabil, pentru ca să se poată împărți apoi imobilele, și a amânat procesul, fără termen, până la efectuarea acestei operațiuni;

Având în vedere că, pe lângă raportul unei sumi de bani, cerut de fiicele defunctei, Elemer d'Atzel a cerut raportul imobilelor dăruite surorilor sale de către testatoare;

Considerând că raportul este o operațiune, care nu poate fi izolată de aceea a împărțirii imobilelor, de oarece ambele împreună formează un singur tot, chiar dacă este vorba ca să se raporteze și sume de bani. Este vorba despre o lucrare accesorie, care urmează regulile ce guvernează principalul, adică partajul. Și mai ales când unul din moștenitori cere a se raporta imobile și altul bani, nu poate fi vorba ca să se scindeze o operațiune care este atât de strâns legată de formarea masei de împărțit. Faptul că suma de bani sau creanța este un lucru mobil, nu schimbă această soluțiune, căci raportul ei este condiționat de rezervă, influențează asupra formării lotului fiecărui erede, și este în corelațiune intimă cu raporturile imobiliare, ce urmează a se efectua. Prin urmare, este necesar ca chestiunea să fie discutată cu ocaziunea partajului imobiliar, care trebuie să se efectueze după legea țării unde este situată averea;

Dealtmintrelea, partajul averii mobiliare în părți egale, este efectuat în Ungaria; și, cu această ocaziune, tribunalul regal din Buda-Pesta a arătat că nu socotește a fi competent ca să tranșeze chestiunea raporturilor reciproce; că, această soluțiune este în acord și cu testamentul defunctei, care, pentru regularea raporturilor imobiliare, se referă la legea română;

Considerând că, în consecință, această chestiune urmează a se lichida acum, fără a se aștepta efectuarea unui alt partaj mobil; instanța care procedează la împărțea averii imobile este competentă ca s'o examineze; iar art. 63 pr. civ., invocat de tribunal, are de scop fixarea competenței respective a tribunalelor din țară, iar nu aceea a instanțelor din țări deo-

sebite, care rămâne a fi fixată de regulile dreptului internațional privat;

Având în vedere că apelantele Maria Brăiloi și Zoe Dr. Rădulescu, nu s'au opus la cererea făcută de Elemer d'Atzel, ca să fie obligate a raporta moșiile ce le-au fost dăruite de defuncta, prin actul din 1868, și au cerut, la rândul lor, ca Elemer d'Atzel să raporteze o sumă ce tatăl său, defunctul d'Atzel, ar datoră Elenei d'Atzel, ca mandatar al ei;

Având în vedere că, apelantele arată că această datorie isvorăște din împrejurările următoare: Elena d'Atzel aveă de primit din succesiunea mamei sale, Efrosina Ghermani, 523.000 lei, în scrisuri funciare 5%, 54.100 lei, în rentă română 4%, și 350.980 lei, 80 bani, în numerar, conform actului de partaj din 22 Iunie 1893, dresat de d-l judecător de ședință al trib. Ilfov, s. I, N. Naumescu, omologat de tribunal prin sentința No. 378 din 1893; deosebit de aceasta, ea mai aveă de primit un rest din prețul moșiei Dragomirești, vândută lui Luca Niculescu cu suma de 575.624 lei. Aceste sume și valori s'ar fi incasat prin mandatarul ei Béla d'Atzel, după cum s'ar stabili în actele depuse la dosar; parte din ele, și anume unele din scrisuri s'au găsit la înțetarea lui din viață în averea sa succesorală, și au fost trecute în inventarul dresat cu acea ocaziune. Apelantele arată că, de oarece nu se constată din nici un act că Béla d'Atzel ar fi predat conturile gestiunii sale Elenei d'Atzel, urmează că Elemer d'Atzel, în calitate de moștenitor al tatălui său, să raporteze la masa succesorală sumele incasate de acesta ca mandatar, dând seama de gestiunea lui reprezentanților mandantei;

Având în vedere că, Elemer d'Atzel se opune la această cerere, susținând că o asemenea pretențiune nu constituie o cerere de raport, care să poată fi tranșată pe această cale, ci o acțiune principală mobilă, care este de competența tribunalelor ungare, d-sa fiind domiciliat în Buda-Pesta; că, defuncta nu a mai avut nici o creanță împotriva mandatarului, lucru care rezultă din faptul că, cu ocazia inventarului dresat la moartea lui Béla d'Atzel și a punerii în posesie a moștenitorilor, Elena d'Atzel fiind față, prin un procurator, nu a formulat nici o pretențiune de asemenea natură; a tăcut, fie că afacerea se rezolvase, fie că a înțeles ca să dispenseze pe soț de socoteli; că, în tot cazul, el nū ar putea fi obligat a raporta decât jumătate din suma cerută;

Având în vedere că apelantele răspund că opunerea

ridicată este tardivă, fiind formulată după ce Elemer d'Atzel s'a apărut asupra fondului; că, între soți nu există dispensă de socoteli pentru gestiunea mandatului, și că, dacă acesta a fost cazul, este vorba atunci despre o donațiune deghezată supusă raportului;

Având în vedere, în ceea ce privește tardivitatea, că această obiecțiune este nefondată; înainte de audiența când chestiunea incompetenței a fost propusă la tribunal de Elemer d'Atzel și combătută de Maria Brăiloi și Zoe Rădulescu, fără ca să ridice chestiunea tardivității, nu a urmat vre-o apărare în fond decât la 23 Mai 1907, când cererea de raport a acestei sume nu fusese încă formulată din partea surorilor lui Elemer d'Atzel, fiind prezentată tocmai la 20 Mai 1908. Cererea de a fi adus testamentul defunctului, formulată în ședința dela 22 Februarie 1910 de Elemer d'Atzel, fără vre-o împotrivire din partea adversarilor, precum și cererea de verificare a testamentului, făcută de Zoe Rădulescu și Maria Brăiloi, în ședința dela 1 Decembrie 1910, fără împotrivire din partea lui Elemer d'Atzel, sunt măsuri pregătitoare, luate cu consimțământul ambelor părți, și nu constituie o apărare în fond, după cum glăsuște art. 108, alin. II c. pr. civ. (spre deosebire de alin. III din acelaș articol, care vorbește de «oricare apărare asupra fondului»);

Având în vedere, cu privire la raportul cerut, că chestiunea care urmează a fi tranșată de Curte, este aceea de a se ști dacă trebuie raportate la masa succesorală ca dotarii, numai sumele cari constituiau o creanță a defunctului contra eredelui direct, sau și acele cari erau datorite defunctului de autorul acelu moștenitor și au venit prin succesiune în patrimoniul său. Iar, în al doilea rând, urmează a se vedea dacă poate fi supusă raportului o datorie care nu este lichidă;

Considerând că, în principiu, raportul are de scop stabilirea egalității între moștenitori, prin regularea celor petrecute direct între *de cujus* și eredele care trebuie să aducă lucrul la masa succesorală. Ceea ce urmărește prin această dispozițiune, este ca nu cumva unul să fie favorizat în detrimentul celorlalți. Dar aceasta denotă că sunt vizate numai operațiunile petrecute între *de cujus* și succesibil, și nu este loc a se aplică raportul, atunci când datoria nu este contractată de acest din urmă, ci de un terțiu pe care l-a moștenit. În acest caz, numai este posibilitate de vătămarea drepturilor comoștenitorilor cari nu pot, utilizând faptul întâmplării decesului debitorului primitiv,

să aducă datoria acestuia la masa succesorală, amestecând astfel lichidarea ambelor succesiuni. Succesibilul nu este dator să raporteze decât datoriile contractate de el personal (*de son propre chef*) către defunct;

Considerând, în al doilea rând, că datoria nu este lichidă, existența ei nefiind certă, ci urmând a fi stabilită acum pe această cale piezișă și sumară; că, nu se poate cere a se raportă o datorie supusă discuțiunii, ci urmează ca, în prealabil, să se stabilească în mod neîndoios existența și cuantumul ei, prin înglobarea ei în lotul succesibilului, prin luare mai puțin;

Având în vedere că, așa fiind, datoria urmează a fi reclamată de succesoarele apelante, pe calea unei acțiuni principale în contra succesiunii defunctului Béla d'Atzel, iar nu pe calea raportului;

Având în vedere, în ceea ce privește atribuirea cotației disponibile, că, pentru a tranșa această chestiune, urmează a se examina dacă, din dispozițiunile testamentare, rezultă că există un drept de creștere sau adăogire în favoarea lui Elemer d'Atzel;

Că, acest drept nu poate fi înlăturat pentru motivul că testatoarea a determinat fracțiunea cuvenită fiecărui legatar, căci prin aceasta a înțeles numai ca să fixeze modul împărțelii;

Considerând, în privința dreptului de creștere, că legiuitorul român n'a urmat nici cele trei prezumțiuni din dreptul roman (*conjuncti «re et verbis», «verbis tantum», «aut re tantum»*), nici sistemul codului francez sau regula din art. 720 din codul Calimach, ci a stabilit, prin art. 929 c. civ., că acela din legatari care vine la legat, ia totalitatea, când din dispozițiunile testamentare va rezultă că ougetul testatorului a fost de a da legatarilor dreptul la totalitatea obiectului legat; că, prin urmare, soluțiunea chestiunii trebuie căutată în dispozițiile testamentare, examinându-se dacă, din acele dispoziții, rezultă că defuncta a înțeles a lăsa ceva fiicelor sale, în caz de deces a unuia din legatari;

Având în vedere că, din termenii testamentului, reproduși mai sus, reese într'un mod cât se poate de accentuat voința fermă și determinată a testatoarei, ca să nu dea fiicelor ei absolut nimic mai mult decât ceea ce eră obligată prin lege. Această voință este exprimată prin pasagiul în care testatoarea spune că nu lasă «ca legat» fiicelor sale «absolut nimic mai mult decât averea la care legea o obligă». Mai departe, arată că expresa ei voință este ca «în vedere că au primit

moșiile prevăzute în actul de donație, fiicele să nu aibă nimic a primii din partea disponibilă». Această îndepărtare formală este, dealtminte, în perfect acord cu atitudinea anterioară a mamei apelantelor față cu fiicele sale; s'a arătat mai sus că, cu trei ani înainte de facerea testamentului, Elena d'Atzel încercă, înaintea Curții de apel din București, ca să anuleze donațiunea făcută Mariei Brăiloi și surorii acesteia. Deci cuvintele din testament erau expresiunea unei lipse de afecțiuni, datorită unor motive pe care Curtea nu este chemată a le cercetă. Ceeace trebuie reținut însă este că nimic nu dovedește, că ideea săvârșirii din viață a soțului ar fi fost de natură ca să modifice sentimentele care dictase excluderea fiicelor din beneficiile cotității disponibile. Nu s'a stabilit că moartea lui Béla d'Atzel să fi avut un asemenea rezultat, pentru ca de acolo să se poată deduce cel puțin ipoteza că testatoarea ar fi modificat dispozițiunile sale, dacă ar fi avut în vedere această întâmplare. Din potrivă, din adresa consulatului general al României la Buda-Pesta, din 6/19 Iulie 1900 (adică după moartea soțului), adresă aflată la dosarul primei instanțe, se arată că, comunicându-se Elenei d'Atzel că, în urma decesului soțului, poate, după dreptul civil român, să redobândească calitatea de româncă, a răspuns că dorește a-și păstra calitatea de supusă ungară. Aceasta constituie un indiciu că, în urma decesului lui Béla d'Atzel, soția lui eră înstrăinată cu desăvârșire de țara ei de origină; că, trecutul dispăruse din cugetul ei și că sentimentele sale față cu familia din România nu erau altele atunci decât la 1889, în momentul alcătuirii testamentului. Din toate cele de mai sus, rezultă convingerea că cugetul Elenei d'Atzel, în vederea ipotezei decesului unuia din legatari, eră acel cuget energic repetat în mai multe rânduri în testament, ca fiicele să nu ia nimic din partea disponibilă;

Având în vedere că, prin urmare, în virtutea dreptului de creștere, partea din cotitatea disponibilă lăsată lui Béla d'Atzel, urmează a fi atribuită lui Elemer d'Atzel, căruia i se cuvine deci cotitatea în întregul ei.

Pentru aceste motive, redactate de d-l consilier M. A. Balș, în majoritate, respinge cererea de intervenție, admite, în parte, cererile de eșire din indiviziune, etc.

Semnați: St. Mladoveanu, Al. Dem. Oprescu, M. A. Balș,
I. Ionescu-Dolj.

Opiniune

Difer de majoritate, numai în ce privește cererea de

raport, făcută de moștenitoarele Maria Brăiloi și Zoe Dr. C. Rădulescu, contra comoștenitorului lor Elemer d'Atzel, pentru următoarele motive:

Având în vedere că, Maria Brăiloi și Zoe Dr. C. Rădulescu, în calitate de erede ale mamei lor Elena d'Atzel, cer, în temeiul art. 738 c. civ., ca fratele lor uterin și comoștenitor, Elemer d'Atzel, să raporteze la masa succesiunii defunctei Elena d'Atzel, sumele și valorile ce defunctul Béla d'Atzel, soțul acesteia și tatăl lui Elemer d'Atzel, a încasat, ca mandatar al soției sale, în puterea mandatului ce primise dela dânsa.

Având în vedere că, din actele invocate de părțile litigante în instanță, se constată, în fapt, că în anul 1892, prin procura autentificată de trib. Ilfov, secția de notariat cu No. 1840 din 1892, Elena d'Atzel încredințează soțului ei Béla d'Atzel, administrațiunea ordinară și extraordinară, precum și dispozițiunea averii mobile și imobile din România, conferindu-i mandat special de a încasa dela Luca Niculescu, restul din prețul moșiei Dragomirești și toate sumele ce i-se cuvenă din succesiunea Eufrosinei Ghermani, mama ei;

Că, în executarea acestui mandat, Béla d'Atzel încasează suma de lei 575.623, restul datorit din prețul moșiei Dragomirești, după cum rezultă din actul de vânzare, autentificat de tribunalul Ilfov, secția de notariat, la No. 1560 din 1892, și din chitanța autentificată de consulatul general al României din Buda-Pesta cu No. 467 din 1897, precum și sumele cuvenite soției sale din succesiunea Eufrosinei Ghermani, și anume lei 533.000 scrisuri funciare 5%, lei 54.100 rentă și lei 356.200 numerar, conform actului de partaj, omologat de tribunalul Ilfov, secția I sub No. 378 din 1893, încasare ce se constată din cererea făcută de Béla d'Atzel tribunalului Ilfov, secția I, înregistrată la No. 6322 din 1894, și din jurnalul aceluiaș tribunal, cu No. 2953 din 4 Aprilie 1894, prin care se dispune liberarea acestor sume în primirea sa;

Având în vedere că, după art. 1286 c. civ., dacă femeea dă bărbatului său procură ca să administreze averea parafernă, bărbatul va avea, către femeia sa, toate obligațiunile unui mandatar, iar după art. 1541 c. civ., mandatarul este dator, oricând i se va cere, a da seama mandantului de lucrările sale, și de a-i remite tot ceea ce ar fi primit în puterea mandatului, chiar când ceea ce ar fi primit nu s'ar fi cuvenit mandantului;

Având în vedere că, Béla d'Atzel încetând din viață succesiunea lui a fost acceptată de cei doi fii asăi,

Elemer și George; că, prin acceptarea succesiunii operându-se confuziune de patrimonii, obligațiunea lui Béla d'Atzel de a da socoteli și de a restitui sumele și valorile încasate, ca mandatar al soției sale, a trecut asupra acestuia; că, dar, Elemer d'Atzel a devenit el însuși debitorul succesiunii defunctei sale mame, Elena d'Atzel, pentru jumătate din sumele și valorile de mai sus, conform principiului că datoriile se divid de drept între comoștenitori;

Având în vedere că, după dispozițiunea art. 738 c. civ., fiecare erede raportă la masa succesiunii donațiunile ce a primit și sumele ce este dator către succesiune;

Considerând că, termenii acestui text sunt generali, și exclud orice distincțiune; că, puțin importă dacă datoria a luat naștere în persoana eredelui sau dacă el a găsit-o într-o succesiune ce a acceptat, ea este totdeauna raportabilă, căci motivele cari au făcut pe legiuitor să edicteze dispozițiunea art. 738 c. civ., există în ambele cazuri; că, a pretinde că art. 738 c. civ. se aplică numai la acele datorii cari s'au născut în persoana moștenitorului, ar fi a se introduce în lege o dispozițiune și a nu respecta principiul elementar de interpretare, după care, acolo unde legea nu distinge, nici judecătorul nu trebuie să distingă;

Considerând că, Elemer d'Atzel, succedând, pedeparte, tatălui său Béla d'Atzel, debitor al soției sale pentru sumele încasate ca mandatar al ei, iar pe de altă parte, acceptând succesiunea acesteia, în calitate de fiu, el este un erede, care datorește sume moștenirii la care este chemat, și deci obligațiunea de raport există în sarcina lui, față de eredi săi;

Considerând că, raportul fiind o operațiune de partaj, instanța sesizată de acțiunea de eșire din indiviziune este chemată să statueze și asupra cererii de raport făcută de un moștenitor în contra comoștenitorului său, și să stabilească, în caz de raport a unei datorii, existența ei în sarcina succesului; că, pentru aceasta nu este trebuință, în prealabil, de o acțiune principală separată;

Având în vedere, în speță, că Maria Brăiloi și Zoe Dr. Rădulescu, cer ca fratele lor, Elemer d'Atzel, să raporteze la succesiunea mamei lor sumele încasate de tatăl lui, ca mandatar al soției sale, din prețul moșiei Dragomirești și din succesiunea Eufrosinei Ghermani;

Având în vedere că, din actele menționate mai sus,

se constată pe deplin cari sunt acele sume și anume: lei 575.624, restul prețului moșiei Dragomirești; lei 533.000, scrisuri funciare 5%; lei 54.100 rentă; lei 356.200, numerar din succesiunea Eufrosinei Ghermani;

Având în vedere că, Elemer d'Atzel, pretinde că tatăl său a dat socoteli și a restituit soției sale, Elena d'Atzel, sumele încasate ca mandatar; că, aceasta rezultă din prezumțiuni deduse din faptul că, încetând din viață Béla d'Atzel, soția lui nu a formulat nici o pretențiune în privința acelor sume, nici când s'a inventariat, în prezența ei, averea succesorală, nici când moștenitorii lui au fost puși în posesiune asupra bunurilor succesoriale, nici mai în urmă, până la decesul ei; că, mai mult, Elena d'Atzel, înaintea notarului din Buda-Pesta, în ziua de 29 Noembrie, s'a mărginit numai a-i declara că-și rezervă dreptul de a-și valorifica mai târziu, la nevoie, în limitele legii, dreptul său de văduvie față de eredi;

Considerând, în afară că aceste prezumțiuni nu sunt de natură a forma convingere, mai ales față de împrejurarea că s'a găsit, la decesul lui Béla d'Atzel, scrisuri funciare rurale, provenind din succesiunea defunctei Eufrosina Ghermani, legea nu admite dovada liberațiunii decât prin act scris (art. 1191 c. civ.), act ce Elemer d'Atzel nu produce; că, el nu poate invoca cu temei dispozițiunea excepțională din art. 1198 c. civ., și să pretindă că Béla d'Atzel s'a aflat în imposibilitate morală de a lua act scris dela femeia lui, din cauza legăturii între soț și soție, căci fiind dat ascendentul ce se constată că Béla d'Atzel avea asupra ei, i-ar fi permis să ceară și să obțină cu înlesnire act scris doveditor de plata efectuată;

Că, dar, întrucât nu s'a făcut proba că Béla d'Atzel a restituit Elenei d'Atzel sumele încasate ca mandatar al ei, Elemer d'Atzel urmează a fi obligat a raporta la masa succesorală jumătate din acele sume;

Pentru aceste motive, sunt de părere a se obliga Elemer d'Atzel să raporteze la masa succesorală, prin luare mai puțin, jumătate din sumele următoare: 1) 575.624 lei, rest din prețul moșiei Dragomirești; 2) 533.000 lei, scrisuri funciare; 3) 54.100 lei, rentă 4%; 4) 356.200 lei, numerar, acestea cu dobânda legală pentru sumele în numerar și cu cupoanele lor pentru efecte, din momentul deschiderii succesiunii.

Semnat, Oscar N. Nicolescu.